

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу Одлуке Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 1786/1 од 3. 7. 2023. године, а у складу са чланом 65 Закона о високом образовању Републике Србије и чланом 113 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду, изабрани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор асистента за ужу научну област *Српска књижевност*, предмет *Средњовековна књижевност*, који је објављен у листу „Послови“ бр. 1055, од 30. 8. 2023. На основу увида у пристиглу документацију, Комисија има част да Изборном већу поднесе следећи

ИЗВЕШТАЈ

На конкурс за избор асистента за ужу научну област *Српска књижевност*, предмет *Средњовековна књижевност*, пријавио се један кандидат:

1. **Мастер Александра Ивановић**, асистент на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Кандидаткиња је, уз Пријаву на конкурс, поднела следећу документацију:

1. Биографију са библиографијом
2. Оверену фотокопију дипломе основних академских студија
3. Оверену фотокопију дипломе мастер академских студија
4. Оверену фотокопију дипломе мастер академских студија у Русији
5. Оверену фотокопију дипломе мастер академских студија у Немачкој
6. Потврду о уписаним докторским студијама
7. Извод из матичне књиге рођених
8. Уверење о држављанству
9. Радове

У документацији коју је А. Ивановић приложила, наводе се следећи подаци:

Александра Ивановић рођена је 4. септембра 1992. године у Београду. Филолошку гимназију у Београду (смер: Живи језици – француски језик) завршила је као носилац Вукове дипломе. Основне академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду (студијска група: Српска књижевност и језик са компаратистиком) завршила је 2017. године са просечном оценом 9,77. Мастер академске студије (Српска књижевност) завршила је 2018. године на матичном факултету, са просечном оценом 10,00, одбраном мастер рада *Служба светом кнезу Лазару између текстологије и поезике* – комисију су чиниле проф. др Ирена Шпадијер (ментор) и проф. др Зорица Витић (члан комисије). У марту 2018. године уписала је мастер студије на Филозофском факултету Универзитета у Келну, програм „Cultural and Intellectual History between East and West“ који организује Славистички институт. Од октобра месеца 2018. године, као наставак двојног студијског програма у Келну, похађала је студије културологије на Факултету друштвених наука НИУ ВШЭ (Национальный исследовательский

универзитет «Высшая школа экономики», Факултет гуманитарних наука) у Москви. Руски државни испит положила је у Москви (оцена 10), у мају 2019. године, стекавши *диплом магистра с отличием*, пред комисијом којом је председавала Татјана Дмитријевна Венедиктова, професор Московског државног универзитета (МГУ) Ломоносов. У септембру 2019. године завршила је мастер студије на Универзитету у Келну, са највишом оценом (*sehr gut* – 1,1).

Током основних академских студија, у средишту њеног интересовања налазила се пре свега стара српска књижевност, нарочито питања критичког издавања и тумачења средњовековних текстова. Од 2013. године била је редовни учесник Средњовековног семинара који на Филолошком факултету у Београду води проф. др Ирена Шпадијер, где је имала прилику да се посвети поетичким и текстолошким проучавањима српске средњовековне књижевности. Резултате семинарских истраживања излагала је у раду *Светлост мрачног средњег века: преосмишљавање прошлости као путоказ за будућност* (коауторство са И. Плаовић), на студентској конференцији „Савремена компаратистика у региону: (ре)контекстуализација“, одржаној у Београду 2014. године. За време мастер академских студија, посебну пажњу посветила је жанру химнографије и везама између поетичког и археографског сагледавања средњовековног песништва, а за предмет свог мастер рада изабрала је издавање до тада необјављеног преписа Службе светом кнезу Лазару. Током студијског боравка у Келну, њено основно подручје интересовања биле су културолошке и историјске студије средњовековља на Истоку и Западу. Присуствовала је међународним медијевистичким скуповима у Келну и Мајнцу: „Inheriting Byzantium: Workshop on Religion, Art and Literature in Pre-Modern Eastern Europe“ (Universität zu Köln) и Byzantinisches Doktorandenkolloquium: Köln — Mainz — Münster“ (Johannes Gutenberg-Universität Mainz). У оквиру интердисциплинарно замишљеног мастер програма, похађала је и са највишом оценом положила испитни модул Mediävistische Grund- und Schlüsselkompetenzen и предмет Paläographie I, где је стекла додатна знања о филолошкој критици, као и о основама латинске палеографије. Током мастер студија на престижном московском универзитету (НИУ ВШЭ), имала је прилике да слуша предавања најистакнутијих светских византолога, слависта и медијевиста. Од посебног значаја било је присуство на међународном скупу «Литургија и гимнографија Византије: сквозь время и пространство» – „Liturgy and Hymnody in Byzantium Across Centuries and Spaces“ (НИУ ВШЭ, Лаборатория медијевистических исследований, Москва) Захваљујући везама медијевистичког семинара Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета у Београду и Катедре за словенске језике и културе МГУ, годину дана је похађала и предавања о старој руској књижевности и историји црквенословенског језика на Московском државном универзитету Ломоносов, код проф. др Наталије Николајевне Запољске. Искуства, знања и вештине које је стекла током усавршавања у иностранству омогућили су јој да свеобухватније сагледа историјски континуитет и поетичке особености српске средњовековне књижевности, као и да се темељно посвети свом ужем пољу интересовања – проучавању изворне српске химнографије и њеног богатог рукописног наслеђа.

У октобру 2018. године уписала је докторске студије Српске књижевности на Филолошком факултету Универзитета у Београду. До јесени 2020. године положила је све испите на докторским студијама, са просечном оценом 10,00. У новембру 2022. године пријавила је тему докторске дисертације под називом *Химнографски лик кнеза Лазара у словенској рукописној традицији*, која је прихваћена у јануару 2023. године (ментор: проф. др Ирена Шпадијер, чланови комисије: проф. др Зорица Витић, проф. др Светлана Томин, проф. др Татјана Суботин-Голубовић).

Током основних студија додељена јој је стипендија за изузетно надарене студенте Министарства науке, образовања и технолошког развоја Републике Србије (2013–2015), а током мастер студија била је стипендиста Фонда за младе таленте Републике Србије (2017–2018). За време студијског боравка у Келну, стекла је стипендију Немачке службе за академску размену (DAAD), а у Москви и руску Државну академску стипендију. У децембру 2019. године, уручена јој је Повеља захвалности Филолошког факултета Универзитета у Београду, за изузетан допринос угледу Факултета и развоју науке о језику, књижевности и култури.

У летњем семестру 2020. године радила је као демонстратор на предмету Средњовековна књижевност, на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, а у новембру исте године изабрана је у звање асистента.

Говори енглески, француски, италијански, немачки и руски језик.

Александра Ивановић је учествовала на следећим међународним научним скуповима:

1. Међународна конференција „Девятые Римские Кирилло-Методиевские чтения“ (Институт Славяноведения РАН, МГУ имени Ломоносова), Рим и Салерно, фебруар 2019. године, са излагањем *Средневековая гимнография и поэтические горизонты современности*;
2. Међународна конференција „Славия: история, культура, язык“ (Институт Славяноведения РАН), Москва, мај 2019. године, са излагањем *Српска средњовековна химнографија и поетички видици савремености*;
3. Прва научно-практична школа србистике „Доминанте српске културе“ (МГУ имени Ломоносова), Красновидово (Московска област), новембар 2019. године, са рефератом *Концепција освећеног језика и наслеђе средњовековног песничтва у песми „Поглед“ Момчила Настасијевића*;
4. Друга научно-практична школа србистике „Доминанте српске културе“ (МГУ имени Ломоносова), платформа Зум, новембар 2020. године, са рефератом „*На западу пресветла звезда*“: *агиолошки обрасци и топка Службе светом кнезу Лазару*;
5. Међународна конференција „Одиннадцатые Римские Кирилло-Методиевские чтения“ (Институт Славяноведения РАН, МГУ имени Ломоносова), платформа Зум, фебруар 2021. године, са излагањем *Существовала ли настоящая поэзия в Средние века? Древнесербское поэтическое творчество в литературной историографии XX века*;
6. Међународна конференција „The Twenty-Third Biennial Conference of the International Society for the History of Rhetoric: Topics and Commonplaces in Antiquity and Beyond“ (Radboud University), Најмеген, август 2022. године, са излагањем *Торпи and Tradition in Serbian Medieval Hymnography*;
7. Међународна конференција „Византијско-словенска чтенија VI“ (Центар за византијско-словенске студије), Ниш, новембар 2022. године, са излагањем *Метафора срца у српској књижевности XV века*.

Поред редовног наставног и научног рада, бавила се и следећим додатним активностима:

1. Учешће у промоцији Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима низом онлајн активности: покретање и организација рада на подкасту Српска књижевност и званичним налогима Катедре на друштвеним мрежама; представљање студијских програма у оквиру Отворених врата

- Филолошког факултета; осмишљавање и извођење едукативне радионице за средњошколце „Шта (ни)је књижевност“;
2. Покретање иницијативе „Разговори са Катедром“, као ширег академског оквира за разговоре чланова Катедре међу собом, са студентима и колегама из других дисциплина, кроз низ ваннаставних активности: удруживање докторанада, предавања и књижевне вечери на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима;
  3. Организација и учешће на првом Колоквијуму студената докторских студија Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима у мају 2023. године – представљање плана израде дисертације;
  4. Учесће у пословима акредитације основних академских студија Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима;
  5. Учесће у радној групи задуженој за израду средњовековних термина у *Речнику књижевних и културних студија* који се израђује у Институту за књижевност и уметност;
  6. Похађање курса литванског језика при Институту за српски језик САНУ, који је крајем 2019. и почетком 2020. године одржао проф. др Сергеј Темчин, руководилац Центра за проучавање рукописног наслеђа Института за литвански језик у Виљнусу (*Lietuvių kalbos institutas, Vilnius*);
  7. Учесће у међународној научној школи „1st Online Summer School Pax Byzantino-Slava“ (*International Research Network Pax Byzantino-Slava*), путем платформе Зум, у јулу 2021. године;
  8. Учесће у међународној научној школи „Slavic Palaeography Summer School: 14th Century Scribes and Scriptoria in the Balkans“ (Кирило-Методијевски научен центар при БАН), у Софији, у јулу 2022. године;
  9. Завршена обука за извођење наставе на енглеском језику „English as a Medium of Instruction“ коју је на Универзитету у Београду организовала Фондација Темпус, током јесени 2022. године;
  10. Подношење предлога пројекта Еразмус+ мобилности за 2022. годину – продужетак сарадње Филолошког факултета Универзитета у Београду и Универзитета у Келну;
  11. Учесће на конкурсџ Фонда за науку (програм ИДЕНТИТЕТИ), у оквиру предлога пројекта под називом *Symbols of Identities in Serbian Hagiographies*;
  12. Учесће на конкурсџ Фонда за науку (програм ПРОМИС), у оквиру предлога пројекта под називом *(Trans-)Formation of Identities: Orthodox Christians in the Ottoman Balkans (c.1450-c.1750)*.

Кандидаткиња је приложила следећу библиографију:

1) До избора у звање асистента:

1. „Служба светом кнезу Лазару према препису из Старог Сланкамена“, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, Vol. XIII, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2018, стр. 161–189.
2. „Рајићев *Цветник* и Лаурембергова *Acerra philologica*: између пансофистичке енциклопедије и средњовековног зборника“, *Доситејев врт*, бр. 6, Задужбина „Доситеј Обрадовић“, Београд 2018, стр. 79–95.
3. „Средневековая гимнография и поэтические горизонты современности“, *Девятое Римские кирилло-мефодиевские чтения*, Индрик, Москва 2019, стр. 80–87.

4. „Дагмар Кристианс, *Топосы в песнопениях византийской служебной минеи и проблемы их переноса на славянскую почву*, Москва, Индрик, 2018, 152 стр.“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, LXXXV, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2019, стр. 86–89. (Приказ)

2) Од избора у звање асистента (2020. године):

5. „Концепција освећеног језика и наслеђе средњовековног песништва у песми *Поглед* Момчила Настасијевића“, *Материалы I научно-практической школы сербистики «Доминанты сербской культуры»*, Издательство Московского университета, Москва 2020, стр. 119–125.
6. „Существовала ли настоящая поэзия в Средние века? Древнесербское поэтическое творчество в литературной историографии XX века“, *Одиннадцатые Римские Кирилло-Мефодиевские чтения*, Индрик, Москва 2023, стр. 32–35.
7. „Српска средњовековна поезија у књижевноисторијским и теоријским тумачењима у XX веку“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, LXXXVIII, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2022, стр. 79–93.
8. „Топика и мимеза у Служби светом кнезу Лазару“, *Годишњак Катедре са српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, Vol XVII, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2022, стр. 25–40.
9. „Метафора срца у српској књижевности 15. века“, *Византијско-словенска четенија VI: зборник радова са међународне научне конференције*, Центар за црквене студије, Ниш 2023, стр. 255–264.

Преглед објављених радова мср Александре Ивановић (од избора у звање асистента 2020. године):

У раду „Концепција освећеног језика и наслеђе средњовековног песништва у песми *Поглед* Момчила Настасијевића“ А. Ивановић кроз песничково мистичко одређење *виђења* и парадокс као основни модус песничког изражавања, анализира Настасијевићев однос према према византијској и средњовековној поетици, као и према ширем хоризонту модернистичких и авангардних струјања у српској књижевности XX века. Посезање за фигурама византијске поезије у раду се посматра у светлу Настасијевићеве идеје књижевног препорода, изнете у његовим есејима – уметности се жели вратити онај значај и величина које је имала у средњовековној епохи, у време „естетског неразликовања“ форме и духовне садржине дела.

Рад „Существовала ли настоящая поэзия в Средние века? Древнесербское поэтическое творчество в литературной историографии XX века“ посвећен је прегледу промена у рецепцији химнографије након обновљеног интересовања за књижевну историју средњовековља у другој половини двадесетог века. Период након Другог светског рата – време кризе западноевропске науке о књижевности и књижевне историје – А. Ивановић сагледава као доба *нове филологије* у српској медијевистици. Ауторка показује како се усмерење нове генерације проучавалаца разликује од циљева њима савременог *новог историзма*: они су нарочито посвећени проучавању књижевног израза, стила и жанра, као и одбрани естетске аутономије епохе и литерарне вредности средњовековних текстова. Стога А. Ивановић анализира објављивање модернистичких

антологија током шездесетих година двадесетог века, сматрајући их преломним догађајем у разумевању песничких жанрова.

Чланак „Српска средњовековна поезија у књижевноисторијским и теоријским тумачењима у XX веку“ бави се местом старог српског песништва у књижевним историјама прошлог века. У њему се утврђује однос према химнографији, њеној литерарности, ритмичности и оригиналности. Ауторка анализира одређење средњовековне поезије у историографским проучавањима Павла Поповића, као и његов вредносни суд о старој српској химнографији. Ослоњена на византијски канон и неодвојива од богослужбене праксе, химнографија дуго није сматрана „правом“ и „оригиналном“ поезијом у националним историјама књижевности. У чланку се посебно испитује представљање средњовековног песништва у антологијама Ђорђа Трифуновића, Ђорђа Сп. Радојичића, Миодрага Павловића и Васка Попе. Формалистички однос према песми као аутономном вербалном артефакту, за који је мање важан контекст настанка, песникове интенција или утицај на читаоца – усмерава неке од антологичара, сматра ауторка, да изаберу које ће текстове видети и издавати као поезију. Стога су неретко у овим зборницима одломци прозних текстова графички преломљени у низове налик стиховима. Издавање *Србљака* А. Ивановић сагледава као важан тренутак промене у књижевноисторијском представљању химнографије јер се служба објављује и тумачи у дослуху са изворним контекстом настанка. Завршни део рада ауторка посвећује прегледу савремених проучавања поезије средњовековља – текстолошких студија, истраживања топике и нових студија лирике – и то представља значајан допринос упознавању домаћег читаоца са текућим медијевистичким истраживањима у свету.

Рад „Топика и мимеза у Служби светом кнезу Лазару“ посвећен је тумачењу и класификацији топоса у Служби светом кнезу Лазару, као и миметичким аспектима овог литургијског текста. Александра Ивановић најпре разматра место филолошке методе Е. Р. Курцијуса у савременој византинистици и палеославистици и указује на могућности истраживања византијске топике у српској средњовековној поезији. Топосе у химнографском саставу посвећеном светом кнезу, она посматра у светлу грађења различитих хагиотипова – типа мученика, светог ратника, аскете и просветитеља. Укрштање ових топоса у појединим песмама активира сасвим одређене слојеве културног сећања, повезујући кнеза са ликовима ранохришћанских мученика, претходних владара и архиепископа – митским фигурама заједничког сакралног наратива. Поетско подсећање на остварени идеал, закључује ауторка, обликује тако колективни идентитет учесника у литургијском догађају.

Чланак „Метафора срца у српској књижевности 15. века“ посвећен је проучавању различитих видова концептуалне и поетске метафоре срца у српској књижевности XV века. Александра Ивановић разматра однос средњовековних писаца према везама између телесног, чулног искуства и духовног или интелектуалног разумевања: они су своје схватање телесности изражавали путем метафоричких концептуализација телесних органа, користећи библијске и патристичке текстове као надахнуће. Дела монахиње Јефимије, Андонија Рафаила и Димитрија Кантакузина ауторка тумачи у светлу концептуализације срца као представе сопства – места пребивања душе, ума, опажања, мишљења, моралности и осећања. Ивановићева посебно истражује појаву нове осећајности и израза епохе у контексту веза књижевности и монашких учења и сматра да анализа когнитивних механизма који се крију иза песничког израза доприноси нашем знању о сложеним односима телесности и културе током позног средњег века.

ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Комисија је у доношењу одлуке за избор асистента узела у обзир ствари које се тичу стручних и научних квалитета пријављеног кандидата – зрелост и квалитет објављених радова, као и наставну и научну и делатност у области предмета за који је расписан конкурс. Имајући наведене чињенице у виду и на основу свега изложеног у **Извештају**, Комисија је закључила да је реч о изванредном кандидату који у свему испуњава услове за радно место асистента. Стога предлажемо Изборном већу Филолошког факултета да **Александра Ивановић** буде поново изабрана за асистента за ужу научну област *Српска књижевност*, на предмету *Средњовековна књижевност*.

Београд, 27. 9. 2023.

КОМИСИЈА:

Др Ирена Шпадијер, редовни професор,
Филолошки факултет Универзитета у Београду
(председник Комисије)

Др Зорица Витић, редовни професор
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Др Наташа Половина, ванредни професор
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду